

Barndommens gade - ungdommens vildveje!

Fire fortællinger om barndom og ungdomskriminalitet

Børnesagens Fællesråd

Børnesagens Fællesråd

Barndommens gade
- ungdommens vildveje!

Tekst: Journalist Kirsten Holm-Petersen

Foto: Jørgen Wolek

Udgivet af Børnesagens Fællesråd

Tlf. 33 22 17 33 – www.boernesagen.dk – bf@boernesagen.dk

Barndommens gade – ungdommens vildveje

Forord *side 5*

Indledning *side 7*

Tinas liv *side 9*

Ibrahims liv *side 15*

Tonnys liv *side 21*

Palles liv *side 27*

Barndommens gade – ungdommens vildveje

Forord

Ungdomskriminalitet fylder meget i debatten netop nu. Det er ingen hemmelighed, at Børnesagens Fællesråd ikke tror på strengere straffe men på øget forebyggelse og ansvarliggørelse af såvel de unge som deres forældre.

I medierne og i manges bevidsthed dæmoniseres disse unge alt for ofte. Tit fremstilles de som "uhelbredelige voldpsykopater" uden for pædagogisk rækkevidde. Børnesagens Fællesråd har derfor ønsket at give et bredere og mere nuanceret billede af, hvad det er for unge, der havner i kriminalitet – og hvordan de kommer ud af den igen.

I "Barndommens gade – ungdommens vildveje" får fire unge stemme. Her fortæller fire unge, der har været ude på eller over kanten, deres egen historie om deres baggrund. Om hvor de kom fra, hvad de kom ud i, om noget af det, der drev dem den gang, og om hvad det var, der fik dem til at ændre kurs.

Selv om de fire fortællinger er meget forskellige, er der også lighedspunkter. Fælles for de fire fortællinger er, at de aftvinger en stor respekt for fire mennesker, der trods hårde odds og et svært udgangspunkt fastholder troen på, at det kan og skal blive bedre. Vi møder nogle unge, der i bund og grund giver udtryk for samme ønsker og drømme, som alle andre unge. Fortællingerne giver udtryk for nogle universelle behov.

Behovet for at blive anerkendt, at blive elsket, at blive set. For flere af dem er det i perioder kommet til udtryk gennem vold eller afstandstagen til dem, der faktisk prøvede at gøre dem godt. I andre tilfælde var der i lange perioder ikke nogen voksne, der ville eller evnede at tilgodese disse behov. Man kommer til at tænke på den svenske forfatter Hjalmar Söderbergs Dr. Glas:

Aller helst ønsker du at være elsket

I mangel derpå beundret

I mangel derpå frygtet

I det mindste hadet og foragtet

Sjælen gyser ved tanken om

det tomme rum

og ønsker kontakt for enhver pris

Flere af historierne peger på den store betydning af nogle ærlige, vedholdende voksne, der tydeligt viste, at de ville den unge. I andre fremgår det beskæmmende, at omverdenen var blinde for deres problemer og deres behov – uanset at de reagerede med større og større kraft.

Historierne peger også på betydningen af skolegang, uddannelse, job, bolig og en kæreste. Fuldstændig det samme som betyder noget for alle andre. Her er ikke tale om unge, der er eller var uden for pædagogisk rækkevidde.

Barndommens gade – ungdommens vildveje

Tværtimod viser de jo netop, at gennem det lange seje træk, hvor man bliver ved med at ville dem, kan det lykkes.

I disse unges historier spiller den kommunale indsats desværre en lidet flatterende rolle. Den beskrevne indsats er i de fleste tilfælde for lidt og for sent. I nogle tilfælde måske fordi man har været for "pæne", i andre måske fordi der har manglet koordination eller et samlet overblik over børnenes situation under deres opvækst. Særlig beskrivelsen af deres skolegang – eller mangel på samme – er dybt problematisk. Desværre er dette ikke kun historie. Vi ser stadig udsatte børn og unge, der ikke har gået i skole i op til to år, uden at der er gjort noget effektivt ved det.

Vi har alle et ansvar for de mest udsatte børn og unge: forvaltninger, daginstitutioner, skoler, pædagoger på anbringelsessteder, fritids – og klubområdet, naboer og forældre.

De fire unge, der fortæller deres historier her, har som børn alt for tidligt skulle påtage sig et urimeligt stort ansvar for deres eget liv. Et ansvar, som de ikke har haft mulighed for at leve op til, og som tydelige og vedholdende voksne burde have hjulpet dem med at løfte. Selvfølgelig skal de voksne ikke overtage børnenes liv, men med udgangspunkt i deres behov for støtte bistå dem i at styrke deres ressourcer og potentiale for en sund udvikling som aktive og positive borgere i det moderne samfund.

Geert Jørgensen

Formand

Børnesagens Fællesråd

Oktober 2009

Indledning

Jeg fik for en del måneder siden en opgave af Børnesagens Fællesråd. Interview fire unge og hjælp dem med at fortælle os alle sammen, hvordan deres barndom har set ud, og hvilket liv, de har levet. Der skal være fokus på den kriminalitet, de har begået, men også fokus på, om de har fået hjælp. Et yderligere aspekt har været at få dem til at berette om, hvordan nogen – lærerne, skole-psykologerne, samfundet – måske kunne have nået dem, hvis de havde sat ind med den rigtige hjælp på det rigtige tidspunkt.

At sidde overfor fire unge mennesker, der har besluttet sig til nøgternt og ærligt at lægge deres liv frem, har været en stærk oplevelse. Ingen af dem har lagt fingrene imellem i forhold til deres egen rolle i det, der er sket. Ingen af dem har væltet skylden over på forældrene, andre enkeltpersoner eller det mere diffuse – samfundet. Tværtimod har spørgsmålet, om noget kunne have hjulpet, virket temmelig fjernt for dem, om end de udtrykker stor taknemmelighed overfor de – få – voksne, der har været der for dem.

Det kan ærgre mig, at ikke alle får mulighed for at møde disse fire unge. Sidde ansigt til ansigt med dem og høre

dem berette. Fornemme deres ansvarlighed overfor den opgave, de med deres deltagelse i dette hæfte, har sagt ja til at løfte. Jeg er overbevist om, at det ville være med til at nuancere og berige debatten om, hvem disse unge er, og hvad der skal stilles op med dem, når og hvis de begår noget strafbart. For det er jo "bare" – i hvert fald i disse fire tilfælde – fire unge, der er gået så grueligt meget igennem på et alt for tidligt tidspunkt i deres liv. På overfladen fire ganske almindelige unge, som vi møder dem hver dag på gaden. Og så alligevel fire unge, der bør møde en meget bredere palet af følelser og reaktioner på deres handlinger, end den, de ofte møder i dag.

I stedet for mødet med de fire unge selv, får læserne af dette hæfte "kun" det skrevne ord. Det er mit – og de unges – håb, at disse ord alligevel vil være nok til at bibringe læserne en fornemmelse af de liv, der ligger bag de handlinger, som både de selv og samfundet gerne er foruden.

Kirsten Holm-Petersen

Barndommens gade – ungdommens vildveje

Kapitel 1

Tinas liv

Tina er 22 år. Bor i egen lejlighed, har kæreste og lejlighedsvis jobs på plejehjem. Tina ligner en ung kvinde uden en bekymring i livet. Men både Tinas barndom og senere ungdomstilværelse skiller sig markant ud fra de fleste andre børn og unges, og som 19-årig stak hun en anden pige i maven med en kniv. Tina fortæller, hvad der i årene forinden førte op til knivstikkeriet og om livet efter fængselsstraffen.

Min barndom: Som barn levede jeg på mange måder i to verdener. Min fars og min mors. Mine forældre blev skilt, da jeg var to år gammel, og derefter boede jeg sammen med min mor og var hos min far hver anden weekend.

Min far har altid drukket. Han arbejdede med sådan noget sort gulv-afslibning, og resten af tiden tilbragte han på et værtshus lige i nærheden af sin lejlighed. Værtshuset ligger der endnu, det er de samme mennesker, der kommer der. Når jeg var hos min far, var vi altid på værtshuset. Det var ligesom et hjem, jeg hyggede mig, der var kærlige mennesker og masser af børn, som jeg kender den dag i dag. Jeg var nok min fars pige. Min far var aldrig fuld på en dårlig måde, og jeg syntes, det var fedt at få lov til at rende rundt i nattøj hele dagen og være beskidt. Børste tænder skulle jeg dog. Jeg græd, når han afleverede mig i børnehaven om man-dagen. Hver gang, jeg har haft en såkaldt normal veninde, har hun syntes, det var synd for mig med det liv, men det var det ikke.

Min far slog aldrig først. Men han havde en regel. Når en kvinde havde slået på ham tre gange, så fik de nogen igen. Han fortalte dem det altid, så de var advaret. Det var ikke noget, der gik mig på, jeg var tryk hos ham.

Da jeg blev omkring syv eller otte år, blev min far narkoman. Det er sådan noget, man ved, når man som jeg har levet på gaden og set alle slags folk. Der begyndte at komme mærkelige mennesker i hans lejlighed, og han fik nok i sit eget liv, bare for at overleve.

Hos mor var antennerne ude

Min mor arbejdede som stripper. Sådan en luksus-stripper, der rejste rundt i verden. Nogle gange var hun væk i en måned, så boede en af hendes veninder i min mors lejlighed og passede mig. Eller min far boede der med sin nye kæreste, jeg er aldrig blevet passet af fremmede. Når min mor kom hjem, havde hun gaver med til mig, hun var meget kærlig. Jeg husker det ikke som, at jeg savnede hende, jeg har altid været meget udadvendt.

Min mor havde et stort temperament, og det kunne godt gå ud over mig. Altså, hvis hun ikke lige havde overskuddet, og jeg ikke lige gjorde det, hun havde sagt. Så fik jeg en endefuld. Hos min mor lærte jeg at have antennerne ude, hvis man kan sige det på den måde.

Da jeg var otte år, fik min mor en ny kæreste. Han var rocker, to meter høj og en væg bred. Der gik ikke ret længe, før der skete rigtig mange voldelige ting derhjemme. For eksempel en dag, det er nok ikke mere end to måneder efter, at han er flyttet ind, vi sidder alle tre og snakker og hygger os. Det ringer på døren, og en af min mors rigtig, rigtig gamle kærester står udenfor. Det flipper han helt ud over. Tager fat i hende og hiver hende ind i soveværelset. I mit hoved varer det hele natten, jeg kan høre, han slår hende, sengen kurer hen ad gulvet. På et tidspunkt åbner jeg døren og kan se, at min mor ligger på gulvet med ham over sig, han har sådan nogle kæmpe ringe på fingrene. Jeg skriger. På et tidspunkt løber min mor ud i køkkenet og finder en kniv. Så står vi der, mine ben ryster så meget, at jeg næsten ikke kan stå op, og min mor siger til ham, at hvis han rører os, så slår hun ham ihjel. Vi løber ned på gaden, og han kommer efter. Til sidst bliver de gode venner, og jeg går i seng.

Næste morgen gik jeg bare i skole. Min mor kaldte to gange inde fra soveværelset, og da jeg vidste, at tredje gang ville hun blive gal, så stod jeg op og gik selv over til bussen.

Jeg lavede meget ballade

Det skete igen og igen. Tit stak min mor og jeg af og sov hos min mors veninde, eller min mor afleverede mig hos min oldemor. Han har aldrig slået mig. Men jeg var bange alligevel, også for, hvad der kunne ske min mor. Billederne var der hele tiden, når jeg var væk fra hende, for eksempel i skolen. Jeg ringede altid hjem, når jeg fik fri, og det var tit, at der stod en politibil foran vores dør, når jeg kom hjem.

Udadtil tror jeg, at det så fint ud. Vi havde fede ting, en stor flippermaskine, kæmpe-TV, flere biler og flot tøj. Jeg ville gerne ha' veninder med hjem, for så skete der ikke noget de dage.

Jeg lavede meget ballade i skolen. Både pigerne og drengene var bange for mig, men jeg slog kun på drengene. Jeg tror godt, lærerne vidste, at der var noget galt derhjemme. Men dengang tog lærerne sig ikke af det, der var ikke nogen af dem, der tog mig til side, gav mig et lille kram og sagde, at de godt kunne se, at jeg havde det hårdt. Jeg kom til skolepsykolog som 10-11-årig. Hun spurgte om en hel masse, og jeg lagde nogle puslespil. Men der kom ikke noget ud af det.

Jeg ville helst være hos min far. Han boede i min stedmors lejlighed, tre gader fra hans egen. Så fik jeg lov til at låne hans lejlighed, og så var der fest. Jeg var 10-11-12 år, og de andre var langt ældre. De kom med sprut, øl og hash. Jeg drak også, jeg syntes, det var sjovt. Jeg tror godt, min far vidste, hvad der foregik, men han havde nok i sit eget i de år.

”Jeg sender hende på børnehjem”

Min mor blev kørt helt ned af min stedfar. Hun arbejdede ikke mere, og hun var blevet SÅ tynd. Min mor og jeg kørte over til min far en dag, hvor hun ikke kunne mere. Men han ville ikke have mig, han sagde, at det kunne han ikke, det var ikke hans weekend. ”Så sender jeg hende kraftedeme på børnehjem”, råbte min mor, men han lukkede bare døren. Min mor blev indlagt i to måneder, og bagefter flyttede hun tilbage til min stedfar.

På det tidspunkt ville min mor gerne have mig i en plejefamilie. Men kommunen ville have mig på en observationskoloni, og det kom jeg. Det var ligesom et fængsel, man måtte ikke have sin mobiltelefon om dagen. Det passede mig rigtig dårligt, at jeg ikke lige kunne gribe telefonen og høre, om alt var ok. Jeg lavede scener og syntes, det var noget lort. Efter 14 dage hentede min mor mig hjem.

Jeg kom tilbage til min gamle skole, men de kunne ikke have mig i klassen. Jeg var meget voldsom og kastede med stole, når jeg blev gal. Drengene drillede mig meget, for jeg kunne blive meget hidsig. Derfor blev det besluttet, at jeg skulle på kostskole. Jeg var meget negativ, da jeg startede, men det var det skønneste sted. Jeg var 12 år, da jeg kom derop, og jeg var der i tre år. Der var fire pædagoger, der fulgte os i de tre år, smaddersøde pædagoger. Hvis jeg havde en dårlig dag, smækkede med dørene og kastede med tingene, så lod de mig gå op på mit værelse, og efter 10 minutter kom

de op, og vi snakkede om, hvad der var galt.

Det første år kom jeg hjem til min far i weekenderne. Der blev holdt mange fester, og vi stjal. I Hennes & Mauritz og Føtex. Boxershorts, sokker, alt muligt. En dag blev mig og min veninde snuppet. Jeg tog skylden, for jeg var kun 13 år og hun var 18. Efter det fik jeg ikke lov til at komme hjem i weekenderne. Jeg blev ”guldbarn”, det kaldte kostskolen de børn, der ikke måtte komme hjem lørdag-søndag, for så fik skolen flere penge fra kommunen.

Sparkede hende i hovedet

Jeg var stadig meget voldelig. Kastede ting efter lærerne, men de kunne jo ikke gøre noget, de vidste ikke, hvor de ellers skulle sende mig hen. Jeg var også voldelig udenfor skolen. En dag, min veninde og jeg var ude og gå tur – jeg var vel 14 år - fik vi lyst til at slås. Der kom en dreng og en pige gående. Pigen var meget tyk og rendte rundt i sådan en kort nederdel, så man næsten kunne se hendes røv. Det irriterede os, så vi fik råbt noget, og lige så snart, de råbte tilbage, så var vi jo på. Min veninde tog drengen, og jeg tog den her store pige. Jeg slog hende og sparkede hende i hovedet og spyttede på hende. Jeg sparkede hende med sko på, jeg ved ikke, hvad man ser, når man sparker nogen i hovedet, man går vel bare efter det. De ligger begge to på jorden, og vi løber tilbage på skolen. Vi sidder en stor flok og griner af det her, men så kommer der en 14-15 mand, det viser sig, at pigen og drengen er til en fødselsdagsfest, så det

er alle mændene derfra. De vil have meldt mig til politiet, men pædagogerne får talt dem fra det. Lige dér er jeg godt klar over, at fuck, det var bare 50 skridt tilbage. Jeg får rigtig dårlig samvittighed overfor den her pige, og jeg får også sendt hende en undskyldning, hun vil ikke se mig.

Svært ved at passe et arbejde

Jeg fik min 9. klasse deroppe, og bagefter fik jeg en aflastningsfamilie, som jeg var hos, indtil jeg kom på efterskole. Det var ikke nemt, lærerne der var slet ikke vant til sådan nogen som mig. Specielt en af lærerne hidsede mig op, hun var eddermaneme svær at arbejde med. Jeg var der i et halvt år, og så tog jeg hjem.

På det tidspunkt var jeg 16 år, og kommunen skaffede mig en lejlighed. De næste par år havde jeg nogle forskellige jobs, for eksempel på sandwich-bar og i børnehaver. Jeg havde svært ved at passe et arbejde i lang tid. Jeg kunne godt have gode måneder, men så kom jeg meget langt ned, og i de perioder havde jeg svært ved at arbejde. Jeg gik meget til fester, og når jeg gjorde det, så kom jeg op at slås. En Sankt Hans for eksempel, er der en fyr der tar på mig. Det vil jeg ikke have, så jeg vender mig om og spytter på ham. Han sparker mig, og så får han en på hovedet igen, og så trækker han en kniv. Jeg får fat i en flaske, og knalder ham en, så han ryger ned. Sådan nogle episoder er der mange af. Når vi veninder er i byen, står vi tit og sådan skubber med albuerne til hinanden, og jeg bliver hurtigt gal, og så kommer jeg op at

slås. Jeg behøver ikke at være fuld for at slås, jeg tænder bare. Min lillebrors kæreste ville melde mig til politiet, efter at jeg har slået hende med knytnæver i hovedet, så hun bliver indlagt. Men så siger jeg til hende, at hvis hun anmelder mig, så melder jeg hende for at gå i seng med en mindreårig. Derfor bliver politiet ikke indblandet.

En kniv i maven

Da jeg var 18 år, fik jeg først én abort og så ret hurtigt derefter en til. Det var min ekskæreste, der tvang mig til at få aborterne, det var rigtig hårdt for mig. Jeg ville gerne have haft et barn, selvom jeg i dag tænker puh ha, det var godt, jeg ikke fik det. I den periode havde jeg det meget, meget skidt, jeg ringede til min veninde, og sagde, at den var helt gal. Jeg talte ikke med min mor og far på det tidspunkt, og jeg anede ikke, hvor jeg kunne få hjælp, kommunen havde jo sluppet mig.

Jeg er til en privat fest en aften. Der er en pige, jeg lægger mærke til, fordi hun kigger nedladende på mig, det er den der pigeting, elevatorblikket, op og ned ad en. Jeg står ude i entreen, og hun vil forbi, der er masser af plads, men hun skubber til mig. Der ser jeg rødt, simpelthen. Jeg er lidt fuld, men det er ikke det. Der er så en fyr, der holder mig, og hun begynder at slå mig i hovedet med en knytnæve. Jeg har en kniv på mig, det er noget, jeg er begyndt på, jeg ved ikke hvorfor. Jeg har kniven i lommen, det er en butterflykniv. Det ender med, at jeg stikker hende. Jeg stikker én gang i siden af maven, jeg går ikke efter noget specielt, jeg går bare efter at

ramme hende. Jeg når faktisk at tænke, at fuck, det er forkeret, så jeg støder ikke så dybt, og jeg trækker den hurtigt ud igen. Nu her bagefter ved jeg, at jeg ramte hende på en måde, der var meget, meget farlig. Jeg tager skoene af og løber, jeg kan høre politi, ambulancer og hunde. Jeg ringer til min veninde, jeg ved ikke hvem jeg ellers skal ringe til, min oldemor, mormor, morfar, farmor og farfar er alle døde. Jeg er uvenner med min mor, og min far er stadig narkoman. Min veninde og jeg finder en lejlighed, jeg kan være i, men alle ved jo, at "19-årig pige efterlyst for knivstikkeri", det er mig. Så jeg får pakket en taske og melder mig selv.

Angst og stress

Jeg sad to måneder i Vestre Fængsel og fik herefter en dom på ni måneder. Sad i alt fire måneder i Vestre, herefter fire dage i Horserød og efter det i en udslusningspension. I alt afsonede jeg lidt over halvdelen af tiden. Det gjorde noget ved mig at sidde i Vestre. Jeg havde viljestyrke nok til at sige nej til at "holde" ting for de andre indsatte, jeg vidste, at hvis jeg gjorde det, så kunne jeg ryge i isolation eller miste min udgang. Det er der mange andre, der ikke har styrke til. Men jeg fik angst og stress, som jeg stadig lider af. I mit liv har jeg altid haft antennerne ude, jeg har altid været på vagt, hvis en dør smækkede lidt hårdt, eller hvis noget faldt på gulvet. Alle de lyde, der er i et fængsel... hele tiden. Nøglerne, smækken med døre, råb, jeg sad simpelthen med hjertet oppe i halsen. Og mange af vagterne er heller ikke søde, de ser dig som et dyr.

Jeg er 22 nu – det er lidt over to år siden, at jeg kom ud. Jeg prøver hele tiden at vælge den rigtige vej, men der er langt igen, og jeg føler hele tiden, at der er noget, der står i vejen for mig. For eksempel har jeg arbejdet på forskellige plejehjem, og når der er nogen, der er nedladende overfor mig, så skal jeg virkelig tage mig sammen. Så ringer jeg til et sted, jeg er tilknyttet og taler med en af de voksne. Det hjælper mig til at styre mit temperament, hvis jeg ryster og er helt oppe i det røde felt. Men jeg kommer stadig op og slås. Og desværre har jeg også valgt en kæreste, der har slået mig. Det går ud over mit arbejde, man kommer jo ikke på arbejde med blå mærker. Og jeg holder op med at arbejde, hver gang jeg ryger ned i et hul. Der er også en masse arbejde, jeg slet ikke søger. Jeg ville gerne arbejde i en børnehave, jeg elsker børn, men det tør jeg ikke søge. Når de ser min straffeattest, så vil de ikke have mig. Jeg er jo dømt for særlig farlig personvold, og det sidder på min straffeattest i ti år. Et job, som jeg egentlig havde fået, sagde mig op, da de så min straffeattest.

Når jeg bliver stærkere

Jeg mangler noget selvtillid. Min mor har aldrig været god til at sige, at "du er skøn, jeg elsker dig". Men min aflastningsfamilie, som jeg stadig ser, de hjælper mig, de kan godt finde på at hente mig og tage mig med hjem. Så laver de aftensmad til mig, vasker mit tøj, og når de så kører mig hjem, så gir de mig aftensmad til dagen efter med. Dem har jeg fået rigtig meget af.

Barndommens gade – ungdommens vildveje

Men det er hårdt. Bagagen fra min fortid er der hele tiden. Jeg synes, at kommunen gav op for hurtigt. Hvorfor kom jeg ikke i en plejefamilie, da jeg var 10-11 år, og min mor bad om det. Sådant en familie kunne have fulgt mig hele vejen. Hvis jeg havde været i en plejefamilie, så havde jeg måske haft en uddannelse nu. Jeg var måske ikke nået så langt ud. De kunne have hjulpet mig med lektierne, givet mig aftensmad og et kærligt kram en gang imellem. Jeg blev alt for hurtigt voksen, jeg har på en måde klaret mig selv, fra jeg var otte år.

For et år siden, ville jeg have sagt, at jeg var bitter. Men i dag forsøger jeg at gøre de ting, jeg har oplevet, til en gave. Sige til mig selv, at det har givet

mig noget, som jeg måske kan give videre til andre unge.

Når jeg har overskud og lyst til at se min far, så tager jeg hen til den gamle kro, hvor han stadig kommer. Vi kan sagtens sidde i solen og snakke, selvom han er narkoman. Og i de perioder, hvor han drikker, bliver jeg faktisk lidt glad, så bliver han rundere i kinderne og ser godt ud.

Og når jeg selv bliver stærkere, så bryder jeg med min nuværende kæreste. Det er ikke et forhold, der skal vare ved. Jeg tror stadig på, at jeg nok skal blive lykkelig. Der er masser af dage, hvor jeg er optimist, og hvor jeg bare ved, at jeg får en uddannelse en dag og får noget ud af mit liv.

Kapitel 2

Ibrahims liv

Ibrahim er 19 år. Han bor i en kollegielejlighed i København. Ibrahims liv startede i Afrika, hvor han passede geder for sin mormors bror. Efter, at han og hans familie flygtede til Danmark, har han prøvet mange ting. Tre folkeskoler, to døgninstitutioner, et liv på gaden som småkriminell og en dom for gaderøveri. Langsomt men sikkert har han arbejdet sig ind på en mere normal tilværelse, men det er ikke let at få fodfæste, når starten har været så kaotisk.

Min barndom: Jeg er født i et afrikansk land. Min mor har fire børn, jeg er den yngste. Jeg blev født to måneder for tidligt, og de sagde, at jeg ikke kunne tåle luften i storbyen. Så jeg kom ud og bo hos min mormors bror og hans familie. De boede på landet, og der var jeg, til jeg blev fem år. Da jeg blev gammel nok, hjalp jeg med at vogte dyrene og jage ræve væk, der ville æde gederne og de andre dyr på gården. Jeg havde det godt, og døtrene i huset gav mig mad, når jeg var sulten og tog sig af mig, når jeg var syg. Vi sultede ikke, vi havde jo vores egne dyr, som vi kunne slagte.

Da jeg var fem år, sagde min mormors bror, at jeg skulle ind til byen og bo hos mine søskende. Han fortalte mig lidt om min familie, jeg fik at vide, at jeg havde en mor, som jeg skulle møde, og at min mormor også boede der. Jeg tænkte, fint nok, jeg havde sådan et sus i maven, der skulle ske noget andet, i hvert fald.

Så tog vi af sted. Vi red først til en større by, og derefter kørte nogle af min mormors brors venner os det sidste stykke. Så mødte jeg mine søskende og min mor, og var hjemme hos dem og spise noget mad. Det var lidt mærkeligt, også fordi de boede i en storby med rigtige huse. Der hvor jeg kom fra, var de lavet af hø og træ.

Jeg var glad for at se min mor, men hun var mere glad, fordi hun kunne huske, at jeg var hendes barn. For mig var det bare sådan ok, at det var min mor.

Jeg havde det godt de år

Min mormors bror tog af sted efter et par dage, og jeg begyndte at vænne mig til tingene. Jeg begyndte i en koranskole, det er ligesom en normal folkeskole, hvor man bare lærer om koranen, hvis man kan sige det på den måde. Det var fint nok, jeg husker ikke om det var godt eller skidt. Jeg gik der, fra jeg var fem til jeg var otte år. Jeg

Barndommens gade – ungdommens vildveje

lærte tingene hurtigt, jeg var kvik. Min mor havde en bod, hvor hun solgte grøntsager, tomater, frugt alt muligt, det kunne vi godt leve af. Jeg havde nok en helt almindelig barndom i de år der. Min mor var god og kærlig, jeg havde det godt i de år.

Men der var krig og ødelæggelse, så vi var nødt til at flygte. Min mor var meget bange for, at der skulle ske os noget. Jeg kom nu aldrig noget til, men jeg har set flere af mine onkler dø, en af dem blev skudt og døde lige foran mig. Selvom jeg ikke vidste noget om det med at dø, kunne jeg se, at familien ikke havde det godt.

Så min mor besluttede, at vi skulle flygte. Vi var ikke rige, men min mors familie havde åbenbart lagt penge sammen til os. Min mor var den yngste i familien i sin søskendeflok, så det var hende der skulle hjælpes, sådan er det meget, der hvor jeg kommer fra, at det er den yngste der skal hjælpes og læres op.

Min mor tog af sted før os til Danmark, jeg ved ikke hvordan. Vi andre fløj og tog bus til et andet afrikansk land og boede der i et halvt år i en flygtningelejr sammen med noget andet familie. Det var ikke så slemt at bo i den flygtningelejr, det meste af tiden var man på sit værelse.

Mere aggressiv end de andre

Vi kom til Danmark i november 1999, vi fire søskende. Jeg var ni år. Da vi ankom, fik vi og vores mor et hus af kommunen i en mindre by på Sjælland. Der var mange racister i den by, vi blev

spyttet på, og folk kiggede op og ned ad os, når vi gik på gaden.

Jeg kom i modtageklassen i en skole i nærheden. Skolen var fin nok, men jeg var ikke den kvikkeste dreng i skolen, jeg sloges altid, og jeg forstod tit ikke, hvad folk sagde. Dengang jeg kom til Danmark, kunne jeg blive sur meget hurtigt. Der skulle ingenting til. Det var kun mig, der havde problemer i skolen, jeg er bare mere aggressiv end mine søskende, jeg ved ikke hvorfor.

Jeg blev bortvist efter nogen tid, og så flyttede vi til en anden by. Der gik jeg en måned uden at komme i skole, men så fandt kommunen en ny skole til mig og mine søskende, så vi kunne gå sammen, det var mest trygt for os.

Vi boede halvandet år i den nye by, men da jeg så blev smidt ud af den skole også, flyttede vi til København.

Jeg kom på en ny skole, stadig i modtageklassen. Jeg var stadig den samme dreng, der slog, bed og sparkede. I frikvarteret blev jeg lukket ind i et lille læserum, fordi jeg sloges med dem alle sammen, men når jeg kom ud fra det rum, så tænkte jeg bare, at nu skulle de få en lærestreg.

Når min mor talte til mig, gik det ind ad det ene øre og ud ad det andet. Så fik jeg nogle lussinger, hvis jeg ikke gjorde, som hun sagde.

Der er også noget andet. Der, hvor jeg kom fra i Afrika, der sloges jeg med dem, jeg legede med, men det gjorde vi alle sammen. Vi havde sådan nogle mærkelige lege, selvom vi var små. Det er derfor, jeg har sådan nogle ar i ho-

vedet. For eksempel tog vi en sten og foldede den om en snor og kastede den efter hinanden. Vi legede råt, men det gjorde vi alle sammen. Det var lige så sjovt for os, som det er at spille Playstation i Danmark.

Skal ikke tro, jeg er spasser

På den nye skole kom jeg til skolepsykolog, men det var noget plat noget. Jeg tænkte at de opfattede mig som sådan en spasser. Psykologen viste mig en blækklat og spurgte, hvad det lignede. Det var ligesom, hvis du spytter på et stykke papir, så kommer der mønster på, og så står hun og spørger, hvad skal det ligne, og hvad fanden skal det ligne? Dengang hadede jeg, når folk tænkte, at der var noget forkert med mig, at jeg var mongol eller noget, hvad fanden bilder de sig ind. Der var ikke noget i vejen med mig. Jeg er en normal dreng, bare mere temperamentsfuld.

En dag var jeg oppe og slås med en dansk dreng, det var ham, der startede, men skolelederen tog mig i øret og slæbte mig ned ad trappen. Jeg forsøgte at slå ud efter ham. Den dag blev jeg smidt ud af skolen – det var lige på det tidspunkt, hvor jeg skulle have været ude af modtageklassen.

Hvis nogen spurgte mig i dag, hvad man skulle gøre ved sådan en dreng, der er kommet til Danmark, og som sparker og bider og ikke kan være i nogen klasser, så ville jeg sige, at man skulle tale med ham sammen med en tolk, hvor alle sammen kunne forstå hinanden. Og få ham til at snakke og tale med ham om, hvorfor han er

sådan, der må være en grund til at han er sådan.

Da jeg blev smidt ud, gik jeg ikke i skole i halvandet år, jeg sad bare derhjemme og lavede ingenting. Jeg var 12-13 år. Jeg gik rundt på gaderne med de andre. Jeg begyndte at ryge smøger og at stjæle. Det er sådan, det starter, når man ingen penge har på lommen. Jeg stjal alt. Slik, hvis det var det, jeg havde lyst til. Sodavand, chips, legetøj. Hvis vi havde set i fjernsynet, at der var kommet noget nyt legetøj, så skulle vi lige have fat på det. Hvis min mor så det, sagde jeg bare, at det var noget, jeg havde lånt af mine venner. Jeg blev snuppet et par gange, nogle gange tog de mig med over til min mor og sagde det, hun blev bare gal, men der skete ikke noget.

Fucking danske pædagoger

På et tidspunkt ville kommunen ikke have, at jeg og to af mine søskende skulle bo sammen med min mor. De syntes ikke, hun tog ordentligt ansvar for os. Det var jeg uenig i, hun kunne jo ikke tvinge mig og låse mig inde, så ville jeg jo bare stikke af igen.

Men vi blev flyttet på en døgninstitution i nærheden af vores hjem. Da var jeg 14 år. Jeg ville ikke, jeg svinede min sagsbehandler til, tog et bordet og kastede det i hovedet på hende, jeg ville bare smadre hende. Sagsbehandlerne, de kritiserede altid min mor, det er din mor, der ikke kan styre dig, det er din mor, der ikke passer ordentligt på dig. Men det skal man ikke sige til mig, jeg kunne slet ikke fordrage dem.

Barndommens gade – ungdommens vildveje

Det er ikke min mors fejl. Nu hvor jeg er blevet ældre, synes jeg, at det er min egen skyld. Nogen kritiserer hele tiden min mor og siger, hun tygger kat, og det er derfor, hun ikke har passet på os. Jeg fik omsorg og kærlighed fra min mor, det synes jeg.

På institutionen, alle de der fucking danske pædagoger. Jeg kom hele tiden op at slås, og så kom der fem pædagoger og satte sig på mig. Der gik et halvt år, før jeg faldt til ro og accepterede, at jeg skulle bo der. Det nyttede jo ikke, at der hele tiden skulle sidde fem-seks pædagoger på mig.

Jeg gik på en skole i nærheden. Den skole blev jeg ikke smidt ud af. Jeg kunne snakke dansk, og var blevet mere stille og rolig, selvom jeg stadig sloges meget.

Efter et års tid lukkede institutionen, og jeg flyttede hjem igen, selvom kommunen ikke mente, at det var nogen god ide. Jeg gik stadig på skolen, men tit valgte jeg bare at blive hjemme og sove.

Til sidst blev mig og min mor uvenner. Jeg kom hjem en dag og havde drukket et par Smirnov Ice, det var første gang, og hun vidste heller ikke at jeg røg smøger, hun troede bare, jeg var hendes lille dreng, der ikke gjorde noget forkert.

Væk hjemmefra

Så tog jeg over på Døgntakten og sagde, at det går sgu ikke derhjemme. Jeg ville bare væk hjemmefra. Samme aften kom jeg på en akutinstitution og efter nogle måneder på en ny insti-

tution. Jeg gik stadig i skole, nu kom der bare en taxa og hentede mig hver morgen, det var service. Men pædagogerne, dem hadede jeg. Jeg hader, hvis folk skal bestemme, hvornår jeg skal gå i seng, jeg går i seng, når jeg har lyst.

I de år lavede jeg alle de lorteting, en dreng kan lave. Stjal knallerter og gik ud og drak. Men jeg blev aldrig snuppet. I den alder prøver man at være hård, man ser op til de ældre og gør det, de gør. På den sidste institution blev jeg 15 år, de holdt fødselsdag for mig. Jeg var der halvandet år, så gad de ikke have mig længere. Jeg blev smidt ud og flyttede hjem igen.

Der var nok 20 drenge i de blokke, hvor min mor boede. Vi gik altid sammen, var oppe og slås med andre, stjal biler. Der var ikke så meget andet at lave. Nogle af drengene var gode til at stjæle biler, så viste de én, hvordan man gjorde, og så gjorde man det. Vi kørte bare rundt i dem og efterlod dem et eller andet sted. Jeg har lavet indbrud, også i private hjem. Jeg har aldrig rullet nogen. Jeg kunne godt stjæle folks ting, hvis jeg var til en fest, men jeg har aldrig truet folk til at give mig deres ting. Udlevér din telefon eller jeg smadrer dig, det har jeg aldrig gjort, faktisk.

Dømt for gaderøveri

Det, jeg er dømt for, er et gaderøveri. I mine øjne er det ikke et gaderøveri, men det er det, jeg er dømt for. Jeg havde været ved stranden sammen med nogle venner, vi var en 8-10 stykker. På vej ind på S-togsstationen

kommer der tre-fire drenge og en masse piger gående mod os. De skal ud af stationen, og vi skulle ind. En af dem giver mig en skulder, og jeg vender mig om og spørger ham, hvad er det du laver. Så vender han sig også om og siger, hvad så, og så er vi i gang. Han giver mig én i øret, jeg spænder ben for ham og hopper på ham. Så er der nogen af mine venner, der får øje på politiet. Vi vidste ikke, at de havde ringet efter dem. Mig og en af mine venner, vi flyver af sted, men jeg bliver taget af politiet. Jeg får at vide på stationen, at jeg har lavet gaderøveri. Drengen har åbenbart tabt nogle småpenge. Han siger, at jeg har været nede i hans lomme og taget nogle ting fra ham. Det har jeg ikke, og hans venner siger også, at de ikke har set mig med hænderne nede i hans lomme, vi har bare været oppe og slås. Men i retten siger dommeren, "rejs dig op, vi dømmes dig for gaderøveri, vi vælger at tro på Jens, den anden dreng". Jeg havde lyst til at anke dommen, men min advokat sagde, at det ikke kunne betale sig. Jeg var 16 år et halvt år.

Ungdomssanktion og tanker

Jeg blev sendt til en institution i Jylland, og mens jeg boede der, kom jeg i retten. Jeg fik to års ungdomssanktion. Det betød, at hvis jeg lavede noget, stjal fra en butik eller noget, så skulle jeg ikke afhøres men direkte i fængsel.

Den første måned på institutionen måtte jeg ikke komme hjem i weekenderne. Nogle lørdag-søndage var jeg det eneste barn på institutionen, og så fik jeg tid til at sidde og tænke mig om, komme tættere på pædagogerne og

snakke med dem og begynde at forstå tingene.

Jeg boede på institutionen i to år. Det første år, jeg boede der, lavede jeg stadig lort. Vi stak bare af og drak os stive og kom tilbage og smadrede hele lortet. Jeg lavede også lidt kriminalitet i begyndelsen. Ikke i Jylland, men når jeg kom hjem, så skulle jeg lige ud og have nogle penge. Som ung dreng skal man bruge penge, hvis man ryger og drikker, og når vi kedede os lidt, skulle vi bare ud og lave et eller andet indbrud. Jeg lavede også lidt vold på gaden, når jeg var i byen og havde drukket mig stiv. Men efterhånden kunne jeg godt se, at det var forkert at slå på en uskyldig, jeg fik også dårlig samvittighed over at stjæle i folks private hjem. En dag lavede vi et indbrud i en lejlighed, hvor der var et billede af en mor med en lille baby. Jeg blev klar over, at vi stjal fra en enlig mor. Jeg afleverede faktisk tingene tilbage bagefter, fordi der var en pige, der kendte moren, som lovede, at jeg ikke ville blive meldt til politiet.

Så inden jeg var færdig på institutionen, var jeg færdig med kriminalitet. Hvis der lå en pung på gaden, ville jeg ikke røre den. Heller ikke, hvis jeg var til en privat fest. Og i det sidste halve år, inden jeg stoppede på institutionen, var jeg den, der snakkede med de mindre drenge, når de havde røget hash. Jeg gav dem "lammere", når de havde røget. Pædagogerne vidste det godt, og der blev ikke røget så meget hash i den periode.

Jeg fik min 9. klasses eksamen på institutionen, det er jeg glad for.

Blikkenslagerdrøm brast

Nu bor jeg i København i en lejlighed for mig selv, som kommunen har skaffet mig. Jeg laver ikke selv mad, jeg tager hjem til min mor og spiser, hun laver mad til mig og det hele. Nogen gange, når jeg ikke gider tage ud til min mor, så køber jeg bare en shawarma på vejen hjem.

Jeg startede på Teknisk Skole på VVS. Jeg har altid haft en drøm om at blive blikkenslager. Men jeg dumpede i dansk og skrivning. Dansk var ikke sådan noget som i folkeskolen, det var noget med navnene på de forskellige værktøjer. Når læreren siger "ræk mig lige den svensknøgle", det ved man godt, men alle de andre ord havde jeg aldrig hørt før. Så jeg dumpede i dansk og i matematik. På institutionen var jeg den bedste i matematik, men den slags matematik, vi havde på teknisk skole, den havde jeg aldrig haft før. Men jeg lavede en radiator. Vi havde et legehus, hvor vi skulle bygge vandhaner, radiatorer og rør og det hele, det gjorde jeg godt.

Men i det andet dumpede jeg, og jeg gad ikke ha' en ommer. Jeg havde knoklet for det, men jeg mistede lysten, jeg tabte min drøm. Fuck det hele.

Nej, jeg havde ikke nogen, der kunne hjælpe mig med det, jeg har kun min mor. Det var måske også mig selv, der ikke gad have hjælp. Jeg havde en kontaktperson de første måneder efter

at jeg kom ud fra institutionen, men så syntes de, at jeg skulle være selvstændig.

Bagefter gik jeg på forskellige andre linjer på Teknisk Skole, men så var jeg oppe og slås med nogle andre fra skolen, og bagefter gad jeg ikke at gå der mere, alt det hovedpine. På jobcentret spurgte de, hvad jeg ville. Og jeg havde hørt om TAMU, så nu går jeg der. Det handler om at træne sig til at gå på arbejde. Hvis man kommer et minut for sent, mister man en halv times løn. Jeg er på tekstillinjen, det er den mest afslappende. På de andre linjer skal man stå op og arbejde hele dagen, her kan man sidde ned og snakke og hygge sig. Her kan jeg gå et halvt år, så må jeg ud og skaffe mig noget arbejde.

Jeg har en drøm om at blive skuespiller, men jeg ved ikke, hvordan jeg skal blive det. Jeg skulle på et tidspunkt ha' været med i en film, noget om indvandrere, men lige på det tidspunkt skulle jeg begynde på institutionen. Jeg håber det går i opfyldelse.

Jeg kunne godt ha' tænkt mig et andet liv, at jeg ikke altid kom op at slås. Jeg er ked af, at jeg har sloges så meget. Jeg har nok aldrig haft den tanke, at nogen kunne have hjulpet mig. Ikke før jeg kom på den sidste institution. Jeg er meget taknemmelig for, at jeg kom derover.

Kapitel 3

Tonnys liv

Tonny er 20 år. En pæn, ung mand. I lære som murer et sted i Danmark. Tonny drømmer som så mange andre unge om en ganske almindelig tilværelse med parcelhus, hund, kone, børn og gode venner. Men der er noget, der spænder ben for ham og altid har gjort det. Når han "tænder af" – og det gør han, når han føler at han eller hans venner er truede – så slår og sparker han. Tonnys vej gennem skolesystemet har været kringlet, han fik en betinget dom som 17-årig for tyveri, og selv kalder han det mirakuløst, at han hverken har smadret nogen alvorligt, selv er blevet smadret eller er havnet i fængsel.

Min barndom: Jeg husker ikke meget, fra før jeg blev fem-seks år. Min mor og far mødtes i udlandet, vistnok på et diskotek. Jeg er født i Danmark, men vi boede også et års tid i udlandet. Jeg husker en swimmingpool, og at jeg stak af fra børnehaven. Jeg kunne ikke lide at være der. Jeg tror nok, vi ellers havde det godt i min familie.

Vi flyttede tilbage til Danmark, til en større provinsby. Min mor er pædagog, og min far er forretningsmand. Jeg har aldrig været god til at huske ting, men der skete vist ikke det vilde de første år. Det første, jeg husker fra skolen, er en hyttetur, hvor jeg stak af en hel nat. Jeg havde kastet noget efter en lærer og slået en kammerat, og jeg var bange for at komme i ungdomsfængsel, det havde min kammerat fortalt mig, at jeg risikerede. Det troede jeg jo på, så jeg stak af. Indtil tredje klasse gik jeg i en almindelig folkeskole.

Jeg aner ikke hvorfor, men jeg slog. På lærerne og på mine klassekammerater, de kunne slet ikke styre mig. Slåskampe, kvælertag, pis og lort. På SFO'en nikkede jeg en pædagog en skalle. Det var en dame, hun holdt mig fast, så nikkede jeg baglæns, så hun fik en blodtud. Der var kun én person, der kunne styre mig, det var en pædagog – Jan. Når han var der, lavede jeg aldrig ballade, der var et bånd mellem os, jeg kan ikke forklare det.

I tredje klasse skulle vi igen på hyttetur. Men to dage før turen fortalte en af lærerne mig foran hele klassen, at jeg ikke kunne komme med. Han siger, at de ikke stolede på mig, og at de mente, jeg var til fare for de andre børn. Det blev jeg frygteligt ked af. At stå overfor sine kammerater og vide, at man ikke kommer med. Min mor blev pisset og trak mig ud af skolen. Både min mor og far har altid bakket mig op overfor

skolesystemet. Min far skreg og råbte overfor mig, og straffede mig nogle gange med, at jeg skulle stå med ryggen op ad en væg og benene i 90 grader, indtil jeg gav mig. Men udadtil bakkede han mig op.

Drengestreg gik over gevind

Så kom jeg på en specialskole, der var ingen af de andre folkeskoler, der ville have mig. De havde vist talt sammen. Den nye skole var fed, der var en lærer, der holdt hånden over mig og hjalp mig igennem. Men jeg var tit oppe og slås, jeg var frygtløs, halvdelen kan jeg ikke huske. Og der var dumme episoder. For eksempel havde jeg en masse våben, mange af dem splat-tervåben med de der små, gule kugler. En eftermiddag, jeg var vel ti år, havde jeg aftalt med nogle ældre kammerater, at vi skulle lege med våben. De kommer hjem til mig, de har taget camouflagetøj på, den ene af dem er lidt syg i hovedet. Jeg var frisk nok på at gå med, så vi startede oppe i min gamle folkeskole, jeg ville vel hævne mig. Vi sad fem drenge bag en busk og skød på lærerne. Så gik vi over i SFO'en, og der gik det over gevind. Mange af børnene var ved at lege med en stor træborg, de havde bygget. Min kammerat fik dem til at stille sig op på en lang række, og så skød han på dem. De var bange. Jeg skred efter et stykke tid, men pædagogerne havde ringet til politiet, og de kom hjem til mig. Min far gik helt amok, skreg og skubbede mig. Jeg sad og græd og endte med at give politiet navnene på de andre. Dagen efter i fritidsklubben fik jeg bare sådan en stor røvfuld af de andre fire, de sparkede og slog mig. Bagefter gik jeg

bare ind og legede videre, det klarede jeg selv.

Efter specialskolen røg jeg på en ny folkeskole med en særtaftale. De første 14 dage havde jeg en kontaktperson, men han holdt hurtigt op. Da jeg havde været der i over et halvt år uden nogen episoder, gik det galt. Syv dage før sommerferien. Der var en dreng med DAMP, som de andre drillede, og kaldte brilleabe. Vi står i klasselokalet, da det sker. Læreren er der ikke. Jeg siger til ham med DAMP, at det er hans egen skyld, at de driller ham. Så tænder han af på mig, og så husker jeg ikke mere. Bagefter får jeg fortalt, at jeg har sparket ham og slået ham i ansigtet, givet ham knæ. På et tidspunkt kommer han op og tager en kniv, som læreren har i skuffen. Men de andre kommer bagfra og hjælper mig, og så får han bare gruppetæv og bliver trampet på jorden.

Jeg fik ikke lov til at gå på skolen mere efter den episode.

Far tog kvælertag

Jeg aner ikke selv, hvorfor jeg slås. Der er mange pædagoger og psykologer, der har gravet i det. Jeg ved ikke, hvad de er kommet frem til. For et par år siden fik jeg at vide af min mor, at jeg altid har haft en mild form for ADHD, men ikke noget, jeg skulle have medicin for. Det er ikke noget, jeg selv har mærket noget til. Nogen gange tænker jeg, at det hele skyldes, at min far flyttede fra min mor og boede i udlandet i tre år, hvor jeg ikke så ham. Jeg havde respekt for min far, men jeg slog også selv hånden af ham, efter at han en gang havde taget kvælertag på

mig. Han har altid været meget aggressiv, men han har aldrig slået mig, kun skubbet til mig og taget kvælertag den ene gang.

Efter episoden kommer jeg på en Tvindskole. Kommunen vil egentlig have mig på et opholdssted, men min mor får dem overtalt til at give mig en chance til – så jeg starter på Tvindskolen men får lov til at køre hjem og sove hver dag, selvom de andre bor der.

Jeg var på Tvindskolen i tre år. Det bedste, jeg kan sige om skolen, er, at jeg får min 9. klasses-eksamen. Det kan jeg takke tre personer for. En af lærerne, der hedder Ole, den kontaktperson, jeg fik tildelt og som jeg har endnu, Nassim, og min mor. Min mor kunne for eksempel ringe til Ole om morgenen, når jeg var på vej med bussen, og sige, at jeg ikke havde fået spist. Så havde Ole morgenmad parat til mig, hvor mange lærere ville gøre det. De dage, jeg fik spist, lavede jeg ikke ballade.

Tævede dreng med DAMP

Men der var meget lort på skolen, og også meget lort derhjemme i weekenderne. Derhjemme smadrede vi kolonihaver, stjal ølkasser og knallerter, stod på stationen og provokerede folk, så vi havde en undskyldning for at tæve dem. Jeg er aldrig blevet snuppet af politiet, mens jeg var under 15 år, men det har været tæt på nogen gange.

På skolen lavede vi alt muligt for at få tiden til at gå. Sprængte toiletterne i luften og lagde planer om at gøre det samme med en lærers hund. Ellers gik

tiden med at tæve en dreng, der hed Emil, han havde rigtig, rigtig, rigtig svær DAMP. Hvis du sagde noget til ham, så slog den bare klik for ham, og så fik han jo tæv. Nogle af lærerne var sgu' også skudt af, de gjorde ingenting.

Jeg ser næsten aldrig tilbage. Men hvis nogen spurgte mig, om det hele kunne være gået anderledes, så ville jeg ønske, at jeg kunne være blevet i folkeskolen hele min skoletid. Hele mit liv havde set anderledes ud, hvis jeg var kommet med på den hyttetur i 3. klasse, helt klart. Hvis der i dag kom en lærer hen til mig og spurgte mig til råds om en situation, der minder om den, jeg var i dengang, så ville jeg spørge læreren, om barnet havde en person, det var tæt knyttet til, ligesom jeg var til ham min pædagog fra SFO'en, Jan. Og simpelthen spørge, om han ville med på hytteturen. Man skulle have koblet Jan på mig, så havde der ikke været noget ballade. Hvis man havde spurgt mig, om jeg ville have haft en pædagog med, og hvem det så skulle være, så havde jeg sagt "Jan" lige på stedet. Men hvis man havde spurgt "Hvad kan vi gøre for at hjælpe dig i skolen", så ville jeg ikke have haft en anelse.

En anden ting er, at man ikke skulle have lyttet så meget til min far og mor. Hvis jeg selv fik en dreng, der var meget hidsig, så ville jeg sætte mig lidt mere ind i de møder, det gjorde min far ikke, han blev bare sur og råbte og skreg. I dag tænker jeg, at hvis jeg skulle give lærerne et råd i den situation, så ville jeg ikke indkalde til så mange møder, det virkede jo ikke. De skulle have taget tingene i egen hånd,

ikke give op på drengen, det er så svagt. De skulle have sat en rigtig støtteperson på fra kommunens side allerede fra de små klasser. En som jeg selv var med til at vælge.

Jeg stjæler ikke mere nu

Efter Tvind tog jeg et sabbatyear. Jeg boede derhjemme og arbejdede i Silvan, Jem & Fix og Føtex. I weekenderne gik vi i byen, og der var som regel slåskampe. Jeg stjal ikke så meget. Der var lige den gang, som jeg har dom for. Et par af mine kammerater spurgte, om jeg ikke var frisk på nogle hurtige penge, det var jeg selvfølgelig. De vælger at spørge mig, fordi jeg kan taekwondo og kan sparke en rude ud. Vi stjal it-udstyr på en skole for over 30.000 kr. Det fik jeg to år betinget for.

Min støttekontaktperson Nassim hjælper mig til at få lavet en ungdomskontrakt, så i dag er min straf-feattest ren, og jeg stjæler ikke mere. Det er det ikke værd. Så vil jeg hellere knokle og gå ud og lave noget sort arbejde.

I dag er jeg ved at være færdig som murersvend. Egentlig ville jeg helst have været noget med forretning som min far, men det andet er også ok, det foreslog min mor, fordi det var nemt at få en læreplads. Det går godt med lærepladsen, selvom det har været hårdt. Finanskrisen har lukket to af mine lærepladser, men nu har jeg en ny, og jeg bliver svend om et halvt år.

Slåskampe er det, der fylder mest i mit liv. Jeg kan godt give et par eksempler

på, hvad det er der sker. De er begge fra det seneste år.

Når det slår klik

I det første eksempel kommer jeg gående sammen med en kammerat og min kæreste på vej til diskotek. Der kommer tre indvandrere gående imod os, der begynder at provokere min kammerat, der er en lille splejs. De siger "jeg knepper din mor" til ham, og det skal man ikke, han skubber til dem. Så begynder det. En af fyrene løber rundt om hjørnet og råber på sine kammerater, og pludselig er de 10-15 stykker, der kaster øldåser på min kammerat. Det slår klik for mig, jeg husker ikke mere, men jeg har fået fortalt, at jeg hopper op på en bænk og sparker én i hovedet, bliver truet med en hund, er ligeglad, slår den næste ned, ryger selv over i en bænk, kommer ned og ligge og kæmper mig op igen, slår videre. På et tidspunkt opdager jeg, at min kammerat er i sikkerhed, og så løber jeg.

I det andet eksempel er jeg på diskotek med vennerne. Jeg er rigtig, rigtig fuld. En af mine kammerater fortæller, at han har fået bank af nogle fyre, der er klædt ud. De er fra en anden by, men har været på besøg i anledning af noget markedsgøgl. Mine kammerater forsøger at stoppe mig, men jeg løber ud på gaden og finder de tre fyre. Jeg slår en af fyrene ind i en rude, så han går kold, sparker og slår en, og den tredje får også nogen. På et tidspunkt kommer min lillesøster ud, hende elsker jeg over alt på jorden. Jeg tror, de skal til at gøre hende noget. Så den slår klik igen, og det ender med, at den ene får

Barndommens gade – ungdommens vildveje

en øjenskade og en brækket næse, det var forfærdeligt. Øjenskaden, jeg tror ikke, den var god – det var ikke bare et blått øje. Det har jeg dårlig samvittighed over. De tre drenge anmelder det, men jeg ringer rundt til alle, jeg kender og får dem til at holde kæft. Så der sker ikke yderligere.

Nødt til at gøre nogen ting

Her sidst bankede jeg en fyr. Et par dage efter blev jeg "indkaldt" til et møde af ham og hans kammerater. De bankede mig på stribe. Nogen gange er det bedst bare at tage imod, jeg slap faktisk billigt, jeg røg ikke i spjældet og mistede ikke min læreplads, slog bare en flis af min tand og fik en flænge.

Jeg synes, jeg er ved at blive klogere, selvom det stadig går galt. Det er nok min støtte-kontaktpersons skyld, han har aldrig givet op. Det er ikke noget, han går og siger, men det ved jeg bare. Han har også fået mig til at se, at det er noget lort at slå. Ellers ville jeg nok have siddet i det, til jeg blev 30. Jeg

prøver, så godt jeg kan, at snakke mig ud af det i stedet for at slå. Men det gamle er der stadig, jeg får lyst til at hævne mig, og man er også nødt til at gøre nogen ting for at være med i sådan en vennekreds som min, det er klart. Hvis du ikke hjælper en kammerat, der har problemer, så hjælper han jo heller ikke dig. Men det er da irriterende. Jeg har lavet det lort, jeg skal lave, synes jeg.

Når jeg er færdig med min læreplads, så skal Nassim ikke længere være min støtte-kontaktperson. Det kan jeg da godt være lidt bange for, for jeg har en tendens til at grave mig ned i et sort hul. Jeg ville ønske, at jeg stadig kunne have ham, ikke at han behøver at besøge mig hver uge. Men så jeg kunne ringe til ham, hvis der var problemer, og han så ikke stod og lige skulle ud til en anden dreng.

Hvor jeg er om 10 år? Jeg har et hus i et villakvarter et eller andet sted. Kone, børn, gode venner. Det glæder jeg mig sgu til.

Barndommens gade – ungdommens vildveje

Kapitel 4

Palles liv

Palle er i dag 29 år. Det er fire år siden, han afsonede sin sidste straf for væbnede røverier, og 17-18 år siden han startede med småkriminalitet. I dag bor Palle sammen med sin kone og sine fire papbørn i en pæn boligblok et sted på Sjælland. Han har fast arbejde, og han har været stoffri i fire år. Vi har bedt Palle om at fortælle, hvordan han endte i kriminalitet og hvilken hjælp, han har fået undervejs.

Min barndom: Jeg var en smuk og velskabt dreng, da jeg blev født. Det har jeg i hvert fald ladet mig fortælle. Min far var sømand og skibskok, min mor gik hjemme hos mig. Vi boede på Sydsjælland, der har jeg boet, lige til jeg blev voksen. Jeg husker ikke så meget om min far, kun hans smil og hans stemme. Han døde da jeg var fire år af en hjerneblødning. Men mine tre fastre, som jeg har fået kontakt med for nylig, siger, at han var et godt menneske, meget kreativ med sine hænder. Han kunne noget med spejle, han knuste dem og lavede mosaikker, han havde blandt andet lavet Danmark i spejl. Og så forsvarede han mig altid, når min mor blev voldelig overfor mig. Jeg har ladet mig fortælle, at hvis jeg vil se min far, så skal jeg bare kigge mig i spejlet.

Min mor... hvad skal jeg sige? Noget af det mest egoistiske, strenge og anmassende. Et lille bitte kvindemenneske men med en så stor magt over mig, at jeg har været bange for

hende indtil for blot få år siden. Dengang jeg var lille, var vi uadskillelige, der var ikke noget synderligt dér. Hun var lidt småvoldelig engang imellem, men det var, hvad det var. Der var mange forskellige mænd i huset, men livet blev ikke bedre, da min stedfar flyttede ind. Rod, det er hvad jeg husker, Rod, kaos og skænderier mellem min mor og min stedfar, de havde et utroligt groft sprog. Min stedfar flyttede ind imellem.

Da jeg blev seks år, flyttede min mor og stedfar sammen igen, og jeg kom i skole. Fra den ene dag til den anden skete der noget, jeg begyndte at distancere mig fra min mor, og så var jeg pludselig en skidt knægt. Der var ikke noget, der var godt nok. Og i timerne fik jeg problemer. Tit lavede jeg ikke lektier, nogen gange var de simpelthen for lette, men så kom jeg jo alligevel bagefter de andre. Matematik, det var elendigt. "Palle har igen ikke lavet lektier", "Palle har igen slået en skolekammerat", stod der i kontakt-

bogen. Tit kunne jeg gå ud i køkkenskuffen derhjemme og vælge, hvilken træske, jeg ville have tæsk med, når jeg kom hjem med den famøse kontaktbog. Hvis det var rigtig skidt, kom bæltet frem.

Og da vi skulle til at have karakterer, blev det helt galt. Tidligere havde jeg sådan kunnet sno mig. Min yndlings-hadelærer var min matematik-lærer. Hvor dygtig en lærer var han lige, når han kunne finde på at starte timen med at sige, "Palle, du kan lige så godt gå udenfor døren, for jeg gider faktisk ikke høre på dig i dag". Hvorfor var der ikke nogen, der undersøgte, hvad problemet var?

Til skolepsykolog

Det var der så også på et tidspunkt. Da jeg var omkring ni år, blev jeg kaldt til skolepsykolog, fordi jeg var ekstremt voldelig over for mine klassekammerater. Der var jo ingen, der vidste det, men især hvis jeg havde fået en ordentlig røvfuld eller skældud derhjemme, så havde jeg det på en eller anden mærkelig måde med at lade det gå ud over andre dagen efter. Jeg var rigtig rund, da jeg var knægt, også fordi det, de andre ikke kunne spise i deres madpakke, det fik jeg. Og hvis de ikke ville udlevere deres mad, så tog jeg et chokehold, det er sådan en slags kvælertag, på dem. Det var egentlig ikke, fordi jeg var sulten, jeg var nok mere grådig, og det var nok også en måde at afreagere på.

Men altså, det med skolepsykologen. Jeg fik et brev med hjem, det var sikkert min dansklærer, der forstod, at der var et eller andet galt. Men min mor

og min stedfar sagde til mig, at hvis jeg sagde en lyd, så ville både min halv-lillebror og jeg blive fjernet, og vi ville aldrig få vores forældre at se igen. De brugte alle mulige slags trusler. Så på mødet talte jeg bare mine forældre efter munden, jeg benægtede alt, der var ikke noget i vejen, jeg havde det fint, alt andet var noget vrøvl. Jeg var en dygtig lille skuespiller. Og det blev min egen død et eller andet sted.

To gange var jeg til møder, hvor mine forældre var med. Og to gange blev jeg bare halet ud af klassen uden varsel og sat mellem tre voksne, min lærer, en psykolog og en sygeplejerske, tror jeg, det var, og spurgt og spurgt. Egentlig synes jeg i dag, at det var lidt mystisk, men jeg kunne faktisk tale mig ud af det. Jeg har senere fundet ud af, at kommunen faktisk havde en kraftig mistanke om, hvor galt det stod til. At kommunen forsøgte at få mig fjernet, men at så længe jeg selv benægtede det hele, så kunne de ikke.

De kunne ikke have knækket mig..

Jeg tror ikke, at de kunne have knækket mig på de møder. Ikke de tre personer. Jeg havde ingen respekt for voksne whatsoever, jeg havde fået så mange tæv både fysisk og psykisk i mit liv. Seksuelt affald, det var det, min mor kaldte mig. Den eneste, der kunne have knækket mig på det tidspunkt, var min bedste kammerats far. Hvis han var gået ind i sagen, så havde tingene nok set anderledes ud, han var den eneste voksne, der talte ordentligt til mig, og den eneste voksne, jeg stolede på. Men ham kendte de tre jo ikke. Det er muligt, at andre ikke kan forstå,

hvordan man kan leve i sådan et helvede, og så alligevel benægte det. Men forestil jer at være ni eller ti år, den magt, dine forældre har over dig er utroligt stor. De er din kontakt til omverdenen, de kommer med mad og tøj, de er gode og dårlige minder. Hvad enten det er frygt eller kærlighed, du føler, så er det tanken om at miste det, du har og ikke vide, hvad du får igen, der får dig til at lyve, så sveden og hestene ikke kan følge med. Frygt for flere bank, frygt for hvad der ellers kan ske. Og min mor har været ufatteligt god til at give mig følelsen af, at jeg skyldte hende noget, hun er det mest manipulerende menneske, jeg nogensinde har kendt. Jeg har været sygeligt bange for hende. Jeg turde simpelthen ikke sige, at jeg ville væk.

Efter møderne med psykologen skete der ikke mere fra officiel side, andet end at min dansklærer nok holdt lidt øje med mig.

Men jeg husker en episode fra den tid, hvor en af lærerne havde skrevet tre sider i min kontaktbog. Jeg forsøgte at fikle med bogen og udskifte siderne, men det blev opdaget. Da gik jeg skævt i tre dage. Min mor hamrede et askebæger i baghovedet på mig og lossede mig ned ad trappen til mit værelse, så jeg knaldede hovedet ind i betonvæggen. Og så fik jeg den sygeste knytnæve lige i solar plexus. Jeg tissede blod i en uge. En sjov ting at sidde og grine ad nu, men det var tit sådan, at jeg huggede min mors makeup for at dække blå mærker og rifter på kroppen. Derfor var jeg tit ikke synderlig glad for gymnastik.

Stoffer, småkriminalitet og produktionsskolen

Første gang, jeg blev smidt ud hjemmefra, var jeg 12-13 år. Men jeg flyttede jo hjem igen. Næste gang var i 10. klasse, der havde jeg en blå ring rundt om halsen fra min egen trøje, som min mor havde forsøgt at kvæle mig i. Jeg vejede 140 kilo, jeg kunne have mast min mor som en tændstik, men hun havde magt over mig. Så jeg sagde bare til folk, at jeg havde været fuld og var hængt fast i min trøje. Det er sådan nogen ting, der er med til at slå én ihjel, jeg har jo gjort mig selv til et uhyre. Og når psyken først dør, er det bare en tom skal, der render rundt. Så giver det hele ingen mening.

Efter 10. klasse, som jeg bestod med et snit på 8,7, drev jeg lidt rundt nogle år. Havde lidt arbejde. Lavede lidt småkriminalitet. Rapserier, hærværk, jeg og min lillebror var med i et slæng, der var en pest. Men det gik aldrig galt, der var to landbetjente, og jeg kunne tale mig ud af alt.

Men så kom jeg på produktionsskole. Den er lukket nu. Der var mange unge med store problemer, og der var stoffer, rigtig mange stoffer. Amfetamin, kokain, ekstacy, senere også hash, jeg fik smag for det. Og når vi skulle i byen, brød vi ind i huse for at skaffe os penge først. Jeg kunne ikke lide det, så jeg blev sat til at holde udvig. I den periode blev jeg mere aggressiv og fremfusende i min adfærd, der skulle ikke så meget til at pisse mig af. Og jeg fik blod på tanden, blev mere grådig, jeg havde penge nok men ville hele tiden have flere. Dengang var der

ikke nogen, der greb ind, og der var jo mange andre, der var meget længere ude end mig.

Da jeg var 19 år, mødte jeg en gammel kammerat, der fik mig med i noget pyramidespil. Og ind i et miljø med penge, kvinder, biler, stoffer og alt, hvad hjertet kan begære. Jeg blev simpelthen SÅ betaget af det, jeg fik virkelig smag for mange penge.

Mit første bankrøveri

Senere tog det hele rigtig fart. Da var jeg flyttet til København sammen med nogle venner, og vi var bare så smarte. En aften lavede vi et væddemål om, hvem der havde de største nosser. Vi trak strå, og min kammerat trak det korteste strå. Udfordringen var, at han skulle røve en bank, men jeg vidste, at det kunne han ikke klare. Så jeg sagde, det skal jeg nok. Jeg valgte en stor bank i den indre by, og gik ind i den med en attrappistol, en elefanthue over hovedet, hvide arbejdsbukser og ganske upåvirket. Det spøjse er, at den dag i dag kan jeg huske kassererens navn, hans hårfarve, hans øjne og hvilke mennesker, der stod omkring ham. Jeg truede mig til omkring 90.000 kr., et latterligt beløb. Jeg blev taget 10 minutter efter, min medsammensvorne dukkede ikke op med bilen, så jeg løb bare ind i en biograf. Der var fire patruljevogne, og seks æggeskaller, det er motorcykelbetjente. De kunne ikke engang lægge mig i håndjern, så tyk var jeg, jeg vejede 175 kilo.

Jeg fik to år men skulle kun afsone de seks måneder, da dommeren mente, at jeg var så ung, at jeg skulle have en chance. Det var også meget godt, hvis

det ikke var fordi jeg var så lærenem. Jeg afsønde i Horserød, dengang sad der også rockere der, og jeg faldt lynhurtigt i hak med dem. Jeg var bomstærk, og der var ingen, jeg ikke kunne flytte på. I fængslet fik jeg godt nok at vide, at jeg var en kvik fyr, men jeg manipulerede, løj, spillede skuespil. Jeg var udenfor terapeutisk rækkevidde. Jeg var kronraget, glødende nynazist, hadede alt, der ikke var hvidt, alt ragede mig en papand, intet kunne røre mig. Jeg tror ikke, nogen kunne være trængt ind. Heller ikke min bedste vens far, ham fra skoletiden, farmand kalder vi ham. Han holdt en masse moralprædikener for mig, men jeg afviste det hele. Alligevel gav han ikke op, selvom alle sagde til ham, at det skulle han. Havde han ikke fortsat med at fortælle mig, hvad der var rigtigt og forkert, er jeg 99,9 procent sikker på, at jeg ville sidde inde for mord i dag, jeg havde så meget indestængt vrede i mig.

Han har siden fortalt mig, at han godt var klar over, at han talte til en mur, men at han følte, at det var hans opgave. Og der var altså nogen, der lyttede inde bag muren. Det værste er jo, at jeg negligerede det.

Jeg skærer dig i småstykker

Da jeg kom ud af fængslet, var der en af mine gamle kammerater, der hjalp mig til at få et job i Kødbyen i København. Han var selv stik-i-rendreng der. Min arbejdsplads var en stor en gros-handel. Og inden længe var den gal igen. Der kom en del arabere i butikken, og de tilbød mig coke, hvis jeg holdt lidt igen på vægten eller satte

Barndommens gade – ungdommens vildveje

en dato på kødet, så det så ud som om det var lidt for gammelt, og så de kunne få det billigere. Miljøet var noget skidt for mig, jeg mødte også nogle af mine gamle bekendtskaber fra pyramidespillet og fra spjældet og røg ind i en ring af pushere og gangstere. Jeg åd op mod 200 ekstacy piller om dagen eller 50 kr. kokain, så jeg skulle jo have penge. Dem tjente jeg ved at indkræve penge eller stoffer for nogle af de her mennesker.

Jeg var relativt stor, så jeg blev brugt som sådan en rulle-plastic-klippe-fingre type. Jeg vil helst ikke fortælle mere. Men jeg havde sådan en lille lægetaske med blandt andet en rosensaks, et lille sæt med kanyler og medikamenter, gummislanger, boremaskine, tape, skeer og så videre. Tit var det nok at skræmme folk med at rulle plastic ud og fortælle dem, at lige om lidt så skærer jeg dig i småstykker. Eller sige, at du har så og så lang tid til at betale, ellers får jeg lov til at lege med dig. Det jeg brød mig mest om, jeg ved godt, at det lyder mystisk nu, og jeg kan ikke forholde mig til det, men jeg nød at se frygten i deres øjne. Det tændte et eller andet, en følelse af magt og velvære, det gjorde mig..undskyld udtrykket... liderlig et eller andet sted. Jeg blev mere og mere hensynsløs, alting flød ud. Jeg boede på et tidspunkt lidt udenfor København, der lavede jeg nogle rigtig lede ting mod mennesker. Jeg vil helst ikke fortælle så meget, men det er skidt, når man ser fingre ligge i en spand, jeg har også været med til at lime øjenlågene sammen på én. I dag skræmmer det mig, at man kan være så ondskabsfuld og nyde det samtidig. Der er også en vis status,

man skal opretholde, hvis man vil overleve. Og den kultur, jeg var en del af, var præget af unge indvandrere og flygtninge, der er blevet slæbt med herop fra krigsområder, de har set ekstremt barbariske metoder, det er sindssygt.

På et tidspunkt pralede jeg overfor mine venner med, at jeg havde røvet en bank. Og så besluttede vi, at det ville vi gøre igen. Vi røvede flere banker og posthuse, og nu gik jeg ind med skarpladte våben. Til sidst gik det galt. Der var en søster til en af mine venner, der fortalte alt til politiet. Og en dag, jeg stod i køleboksen i Kødbyen, kom der pludselig to uniformerede betjente og fire kriminalbetjente.

Nu gider jeg ikke mere

Lige dér tænkte jeg, nej, nu er det slut. Nu gider jeg ikke mere. Så jeg besluttede at tilstå og fik en dom på fem år. Jeg sad tre et halvt år. Jeg var 22 år, da jeg røg ind.

Mens jeg sad i Vridsløse, så jeg mig omkring. Så alle de psykopatiske og karaktérafvigende mennesker, der sad der. Jeg tænkte, at sådan var jeg ikke. Jeg var også træt af det lorteliv, træt af hele tiden at flygte. Tænkte på selvmord, men det var under min værdighed. Jeg fik mig nogle gode lange snakker med fængselspræsten, og så var der jo fortsat farmand. Han holdt meget hårdt på, han er et af de mest stædige mennesker, jeg har mødt. Uden hans hjælp og udstrakte hånd havde jeg siddet inde i dag.

Jeg kom ud af fængslet som 25-årig som et ændret menneske, ikke et

Barndommens gade – ungdommens vildveje

monster, som da jeg kom ind. Oven i købet var jeg stoffri, det kan jeg sådan set takke justitsminister Lene Espersens nul-tolerance-politik for. Men jeg skulle ud på en tur til. Jeg fik nemlig tilbuddet om noget hash efter nogle måneder, faktisk en dag, hvor jeg var sindssygt rasende og ikke kunne sige nej, Så hurtigt var det svampe, lsd, mescaline, kokain, jeg tog det hele.

Hvem kan jeg takke for mit nye liv

Alligevel sidder jeg her fire år efter med kone og fire papbørn og fast job i asfaltbranchen. Og det gik sådan her til. Det første, der sker, er, at jeg møder en gammel kammerat, der er begyndt hos Natteravnene. Og det får han mig med i. Det får faktisk tag i mig at få kontakt med sådan nogle unge mennesker, jeg føler glæde ved at hjælpe dem, og jeg trapper ned på de hårde stoffer, ellers kan jeg jo ikke rende rundt og prædike moral for dem.

Og så går jeg til en fest, hvor jeg ved, at en bestemt kvinde skal med. En, jeg kender fra møderne i Natteravnene. Hun falder for min charme, og i oktober

2005 flytter jeg ind hos hende. Den dag stoppede jeg også med hashen og har været stoffri lige siden. Det er en lang og sej kamp. Når jeg bliver såret og rasende får jeg lyst til at ryge, men jeg har afgivet et løfte.

Det med jobbet i asfaltbranchen. Først var jeg jo ansat i en svømmehal som vikar, det var jeg faktisk i et år. Men da jeg ville søge et job som fastansat, fortalte jeg dem selv, at jeg havde været kriminel. Der gik kun en måned, så var jeg røget ud. I asfaltbranchen har vi alle sådan set en eller anden fortid.

Det er mit liv i dag. Det har været hårdt arbejde at nå hertil. Jeg kæmper fortsat. Med det, jeg kalder grådigheden. Kæmper med en viden om, at jeg har noget i mig, der nyder at se frygten i andres øjne. Og at jeg har gjort forfærdelige ting. Jeg har ingen hjælp fået fra systemet. At jeg har kendt Farmand fra jeg var en lille knægt, har været mit held. Ham skylder jeg alt. Og så min kone.

